شەڕی ئاوو..! ئامدەکردنی : ڕۆشنا ڕەزا

ئاو یەکێکە لەگرنگترین هۆکاری مانەوەی ژیان لەسەر گۆی زەوی, هاوکات یەکێکە لەگرنگترین ئەو باسانەی کە کاریگەری زۆریان لەسەر ئاسایشی نەتەوەیی هەر دەوڵەتێك هەیە. ئەمە جگە لەوەی ئاو پێکهاتەیەکی گرنگە لە پێکهاتەی زیندەوەراندا, بەجۆرێك (75%)ی جەستەی مرۆق و (90%)ی جەستەی گیانداران لەئاو پێکهاتووە، هاوکات ئاو زیاتر لە (70%)ی گۆی زەوی دادەپۆشێت.

ئاوجێگرەوەینییەلەگەڵ ئەوەشدا، بەڕێژەی (97%)ی ئاو لەئۆقیانوسەکاندایە، کە بۆ خواردنەوەو کشتوکاڵ و بەکارهێنان دەست نادات، تەنها رێژەی (3%)ی ئاوی جیهان بۆ خواردنەوە بەکاردەهێنرێت. بەوتەی پسپۆڕانی بواری ئاوی سەرزەوی، چاوەڕوان دەکرێت لەدواڕۆژدا شەڕی وڵاتان لەسەر ئاو بێتو بەهۆیەوە جەنگی جیهانی لەسەر ئاو رووبدات، چونکە ئاو وەك یەکێك لەگرفتەکانی جیهان دەرکەوتووە، وەك چۆن نەوت بەشێوەی ناڕێك دابەش بووە، ئاویش بەهەمان شێوە.

پسپۆڕەکان ئاماژە بەوە دەکەن، ئەگەر نەوت وەك وزە جێگرەوەی هەبێ لەبابەتی وزەی خۆرو وزەی ئەتۆمی، ئەوا ئاو وەك کەرەسەیەکی پێویست بۆ بەردەوامی ژیان، هیچ جێگرەوەیەکی نییە.

ئەمە لەکاتێکدا رێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکان هۆشداریاندا لەکەمبوونەوەی ئاوی سەرگۆی زەویو رایانگەیاند، ئەو بڕە ئاوە شیرینەی کە هەیە لەداهاتوودا بەشی دانیشتووانی سەر زەوی ناکات.

بەپێی دوایین ئامارەکان، ئێستا ژمارەی دانیشتووانی گۆی زەوی بەحەوت ملیار کەس دەخەمڵێنرێتو بەپێی پێشبینییەکان بۆ ساڵی (2050) ئەم رێژەیە بەرزدەبێتەوە بۆ (9.3) ملیار کەس، ئەو زیادبوونەش بەتێکڕای (90) ملیۆن مرۆق لەساڵێکدا، کە هەر تاکێك ئەگەر لەساڵێکدا پێویستی بە(1000)م3 ئاو هەبێت، کەواتە بۆ ئەو (90) ملیۆن کەسە داخوازی لەسەر ئاو ساڵانە بڕی (90) ملیار م3 زیاد دەکات کە ئەم بڕەش یەکسانە بە بڕی ئاوی هەموو رووباری نیل لەساڵێکدا.

ئاوی کوردستان لەمەترسیدایە

هاوکات بەپێی توێژینەوەیەك کە بەناونیشانی سەرچاوەکانی ئاوی

کوردستان کە لەلایەن ئەنیستیتیوتی نارین بۆ توێژینەوەو بڵاوکردنەوە بڵاوکراوەتەوە، ئاوی کوردستان لەژێر هەڕەشەدایە، ئەگەرچی هێشتا نەگەیشتۆتە ئاستێکی مەترسیدار ئەگەر پلانی پێشوەخت بۆ رووبەڕووبوونەوەی ئەو کێشەیە نەبێت، ئەوا قەیرانی کەم ئاوی کوردستان دەگرێتەوە. هاوکات لەکوردستاندا پێنج رووباری سەرەکی هەن، کە بڕی ساڵانەی کۆکردنەوەی ئاویان (29.77) ملیار مەتر سێجایە. ئەوانیش (رووباری خابوور کە ساڵانە نزیکەی 1.6 ملیار مەتر سێجایە، زێی گەورە کە ساڵانە 14 ملیارو 32 مەتر سێجایە، زێی بچووك کە ساڵانەی 7.2 ملیار مەتر سێجایە، رووباری سیروان کە ساڵانەی 5.86 ملیار مەتر سێجایە، ئاوە سپی کە ساڵانەی 0.79 ملیار مەتر سێجایە) ئاو گل دەدرێنەوە.

دیجلەو فوراتو نیلو ململانێی سیاسی

د.دیار عەلی محەمەد پسپۆڕی هایدرۆلۆجیکو سەرۆکی بەشی جیۆلۆجی دەڵێت:»زیادەڕۆیی لە بەکارهێنانی سەرچاوەکانی ئاودا دەکرێتو تائێستا یاسا نەیتوانیوە ئەمە کۆنترۆڵ بکات، هاوکات تائێستا نەتوانراوە لەلایەن پۆلیسی دارستانەوە کەنار ئاوەکان لە پیسبوونی ئاو بپارێزێت، نەك هەر لەناو کوردستاندا، بەڵکو لەوڵاتانی دەوروبەریش چەندین کارگە لەسەر سەرچاوەکانی ئاوی کوردستان دانراونو پاشماوەی ئەو کارگانە تێکەڵ بەئاوەکە دەبن».
ئەو پسپۆڕە باسی لەوەکرد، پێشبینی دەکرێت بەهۆی ئاوەوە لەسەدەی بیستو یەکدا جەنگ هەڵبگیرسێت، زۆر هۆکاری تریش بۆ جەنگ هەن هەر لەهۆکارەکانی قەیرانی خۆراکەوە تا قەیرانی وزە، چونکە لە بیست ساڵی داهاتوودا رەنگە کەمی ئاو ببێتە هۆکارێکی سەرەکی بۆ کەوتنەوەی پشێوی سیاسیو کۆمەڵایەتی لەڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا، چونکە بەشی تاکە کەسی ئاو لەم ناوچەیەدا بەراورد بەساڵانی هەشتاکانی سەدەی رابردوو ساڵانە (50% – 70%) کەمی کردووە، چونکە ئاو بۆتە ململانێی نێوان وڵاتانی دراوسێو قەیرانی سیاسی بەدوای خۆیدا هێناوەو چەندین وڵات بەهۆی ئاوەوە بەیەکەوە دەبەستێتەوە ئەوانیش دیجلەو فورات لەنێوان عیراقو سوریاو ئێران، رووباری نیل کە چەندین وڵات بەیەکەوە دەبەستێتەوە لەئێستادا ململانێ دروست بووەو کێشە لەنێوان وڵاتان بەهۆی کەم بوونەوەو گرتنەوەو دروستکردنی بەنداو هاتۆتە ئاراوە.

بەفیڕۆدانی ئاو

د.دیار عەلی ئاماژەی بەوەشدا، بەهۆی گۆڕانکارییەکانی کەشو

هەواوە، ئاوی سازگار کەمی کردووە بەتایبەتی لەکوردستان کە چەندین کارێزو کانی وشکیان کردووە، ئەوەش مەترسی دەبێت بۆ داهاتوو کە پێویستە هاووڵاتیان بەشێوەیەکی تەندروست مامەڵە لەگەڵ ئاودا بکەنو بەفیرۆی نەدەن، چونکە لەزۆرێك لەوڵاتان نرخی ئاو نزیك دەبێتەوە لە نرخی سووتەمەنی.

خواست لەسەر ئاوی شیرین زیاد یکردووە

خالید سلێمان نووسەرو رۆژنامەنووس، کە چەندین لێکۆڵینەوەی لەسەر سەرچاوەکانی ئاو ئەنجامداوە بۆ کوردستانی نوێ وتی:»ژمارەی دانیشتووان لەسەدەی رابردوودا بەڕێژەی سێ ئەوەندەی جاران زیادی کردوە، رێژەی بەکاربردنی ئاو شەش ئەوەندە بەرزبۆتەوە، گەشەی ساڵانەی دانیشتووانیش کە 83 ملیۆن کەسە ساڵانە پێویستی بە 64 ملیار مەتر چوارگۆشە ئاو هەیە، ئەمە لەکاتێکدا لە 97.5%ی ئاوی گۆی زەوی ئاوێکی سوێرە، واتا تەنیا 2.5 %ی ئاوی سازگارە، ئەوەش وایکردووە سێ بەشی ئاوی سازگار بۆ بەرهەمهێنانی بەروبوومی کشتوکاڵیو دابینکردنی خۆراکی جیهانی بەکاربهێنرێت.
ئەو رۆژنامەنووسە باسی لەوەشکرد، لەگەڵ زیادبوونی ژمارەی دانیشتووانی جیهان، داواکاری لەسەر ئاوی سازگارو خاوێن زیاد دەبێت، ئەم زیادبوونەش دۆخێکی مەترسیداری لێدەکەوێتەوە ئەگەر بێتو شێوازی بەکارهێنانو مامەڵەکردنمان بەرامبەر ئەم سەرچاوە سروشتییە نەگۆڕین، ئەوا مەترسییەکی گەورە روودەدات.

نەبوونی هۆشیاری بەکارهێنانی ئاو

خالید سلێمان وتیشی:»یەکێك لەو گرفتانەی کە لەکوردستانو عیراقو ناوچەکەدا هەیە، نەبوونی هۆشیاری خەڵکە، کە ئەوەش وایکردووە رۆژانە بڕێکی زۆری ئاو لەلایەن بەکارهێنەرانەوە بەفیڕۆ بچێتو کێشە دروست ببێت». ئەو دەڵێت:»بەرزبوونەوەی رێژەی دانیشتووانیش یەکێکی دیکەیە لەو کێشانە کە دەبێتە هۆی کەم بوونەوەی ئاو، بۆیە پێویستە ئاو بەفیرۆ نەدرێت، پێویستە حکومەتو لایەنە پەیوەندیدارەکان بەرنامەی پتەویان هەبێت بۆ بەکارهێنانی ئاو، کە بەداخەوە تائێستا پرسی ئاو نەکراوە بەپرسێکی رای گشتیو لەڕێگەی هۆشیاری کۆمەڵایەتیو ئاینییەوە رێگە لە بەفیرۆدانی ئاو بگیرێت، چونکە هیچ کەسێك ناتوانێت بەبێ ئاو بژی، کە زۆر شارستانی هەبووە بەهۆی نەبوونی ئاوەوە لەناوچوون».

کوردستان خاوەنی زۆرترین سامانو سەرچاوەی ئاوی شیرینە. بێجگە

لەو سەرچاوانەی لە سنووری شاخاوییەکانی کوردستانی ئێرانەوە دەڕژێنە ئەمدیو، سەدان هەزار کارێزو چەمی هەیەو هەموویان ئاوی شیرینن.
ئەمەش لەکاتێکدایە کە توێژەرانی نێودەوڵەتیو ڕێکخراوە ژینگەییەکان هۆشدارییان داوە، تاساڵی ٢٠٢٥ قەیرانی کەمبوونەوەی ئاوو وشکاییهاتنی بەشێکی زۆری سەرچاوەکانی ئاوی شیرین سەر هەڵدەدات لەگشت جیهاندا. هەر بۆیە پێشبینی کرا ئەم سەدەیە، سەدەی ململانێو شەڕبەت بۆ دابینکردنی ئاوی شیرینو لەبایەخی ئەو شەڕەی لە سەد ساڵی ڕابردوو بۆ نەوت کرا، کەمدەکاتەوە، چونکە دەرکەوت نەوتو وزە بەدیلیان هەیە، بەڵام بەدیلی ئاو هەر ئاوە هیچی تر.

30 بەنداو دروست دەکرێن

چوار ڕووباری سەرەکی کە بریتین لەزێی گەورە، زێی بچووك، سیروان، ئەڵوەن لەخاکی ئێرانەوە دەڕژێنەوە ناو هەرێمی کوردستانەوە.
ئێستا لەسەر پارێزگای ئەم هەرێمە، سێ بەنداوی سەرەکی هەن (دوکان، دەربەندیخان، دهۆك) لەگەڵ هەشت بەنداوی بچووكو 65 ئەستێرك (پەند) کە لەبەنداو بچووکترەو ئاوی تێدا گل دەدرێتەوە. هەروەها ئێستا پڕۆژەی 30 بەنداوی دیکەی گەورەو بچووك لەلایەن حکومەتی هەرێمی کوردستانەوە لەژێر جێبەجێکردندان.
بەنداوی دەربەندیخانو دوکان لەپارێزگای سلێمانی، توانای دابینکردنی ئاوی شیرینیان هەیە بۆ ڕووبەرێکی زۆری هەرێمە عەرەبییەکانی عیراق، بۆیە لەهەر ناکۆکییەکی سیاسی نێوان بەغداو هەولێردا، هەرێمی کوردستان دەتوانێ وەکو کارتێکی سیاسی ئەوە بۆ کاربێنێو تەنگ بە بەغدا هەڵبچنێ. بەپێی ڕاپۆرتێکی سایتی نیقاش هەرچەندە لەهەرێمی کوردستان ئەو هەموو سەرچاوەو کارێزانە هەن، بەڵام شارەزایان دەڵێن سەرباری هەوڵەکان بۆ دروستکردنی بەنداوی تازە، وەکو پێویست کەڵك لەو ئاوە زۆرە وەرنەگیراوە کە لەکوردستان هەیەو ساڵانە ملیاران لیتر ئاو بە فیڕۆ دەچێ.
ئەکرەم ئەحمەد بەڕێوەبەری گشتی بەنداوو کەگانی ئاوی کوردستان ڕایگەیاند، ئەو بەنداوانەی کە ئێستا لەهەرێمی کوردستاندا هەن، توانای گلدانەوەی نزیکەی ٥٠٠ ملیۆن مەتر سێجا ئاوییان هەیەو مەترسی هەرە سەرەکی بەردەم ئەو بەنداوانە، دروستکردنی بەنداوە لەوڵاتانی ئێرانو تورکیا کە بەشی هەرەزۆری ئاوی کوردستان لەو سەرچاوانەوە دەڕژێن.

وشکبوونی سەرچاوەکانی ئاو

کۆماری ئیسلامی ئێران لە پارێزگاکانی سنەو کرماشان لە کوردستانی ئێران، خەریکی دروستکردنی زیاد لە سێ بەنداوو تونێلی گەورەن، بە تەواوبوونی ئەو بەنداوو تونێلانە، ئاوی کوردستانیش دەکەوێتە بەر مەترسی وشکبوون.

ڕەحمان خانی بەڕێوەبەری بەنداوی دەربەندیخان هۆشداری ئەوەی داوە، دوای تەواوبوونی ئەو بەنداوانە، سێ لەسەر چواری ئاوی دەریاچەی دەربەندیخان کەم دەکات کە ئەمەیش بەشێکی زۆرە بۆ بەنداوی پڕ بایەخی دەربەندیخان.

کاروان عوسمان ساحێبقران هەڵگری بڕوانامەی ماستەرە لە بواری جیۆلۆجیو ئاوی ژێر زەوی. گەشبینە بەوەی هەرێمی کوردستان لەو مەترسیانەی لەداهاتوو لەسەر ئاو دروست دەبن، زۆر ناکەوێتە بەر مەترسی. چونکە ئەم هەرێمە بە خۆی توانای دابینکردنی ئاوی شیرینی هەیەو پێویستی بەوە نییە لە وڵاتانەوە بۆی هاوردە بکرێت.

ساحێبقران وتی: «کوردستان بەگشتی لە تورکیاو ئێرانو عیراقیش، بە خۆیان سەرچاوەی گەورەی دابینکردنی ئاوی شیرینن، بەرچاوترین سەرچاوە دیجلەو فوراتە کە ئێستا لەبن دەستی تورکیادان. هەرێمی کوردستانیش بە خۆی سەدان هەزار سەرچاوەو کانیاوی هەیە کە توانای دابینکردنی بەشێکی زۆر ئاویان هەیە. ئەم هەرێمە وەکو ئیسرائیلو ئوردن نییە تا ئاو هاوردە بکات. بەڵکو دەتوانێ ئاو بە بەشێکی زۆری عیراقیش دابین بکات».

مامەڵەکردنی ژیرانە

کاروان وتیشی: «بەڵام گرنگ ئەوەیە بە ژیرانە مامەڵە لەگەڵ ئەو سەرچاوەو کانیاوە زۆرانەدا بکرێتو لە بەنداوو (پەند)دا کۆ بکرێنەوەو بە سیاسەتێکی ژیرانە کەڵکی لێوەر بگیرێت. ئەگەر حکومەتی هەرێمی کوردستان بەباشی مامەڵە لەگەڵ ئەو سەرچاوانەدا بکات، سبەینێ دەتوانێ بۆ فشاری سیاسی لەگەڵ حکومەتی عیراقدا بەکاریبهێنێ».

ئێستا ئەم هەرێمە خاوەنی ١٢ بەنداوی گەورەو بچووکەو زیاتر لە ٣٠ بەنداوی دیکە لە کاتی جێبەجێکردنو دروستکردندانو تاچەند ساڵی داهاتووش دەبێتە خاوەنی ٤١ بەنداوی جۆربەجۆرو هەروەها ٦٠ ئەستێرك (پەند) کە لە بەنداو گچکەترەو ئاوی تێدا گلدەدرێتەوە.

وەك هەندێ لەچاودێران دەڵێن ئەمانە ژمارەو ڕێژەیەکی باشن بۆ ئەوەی هەرێمی کوردستان لەو شەڕەی پێشبینی دەکرێت لەسەر مسۆگەرکردنی ئاو بەرپابێت، بەچەکێکی بەهێزەوە بەرگریی بکات.

دوور ناخایەنێت جەنگی ئاو باوکی جەنگەکان دەبێت، ئەو جەنگە جەنگێکی ئاینی، مەزهەبی، ئایدۆلۆژی، فراوانخوازی(خاک) نابێت، ب□کو جەنگێکە شەرعیەت لە تێنوێتی وەردەگرێت، ئەو جەنگە هێزەکەی سەد بەرامبەری ئەو هێزە دەبێت کەخوداکان و ئایدۆلۆجیاکان بۆ ڕشتنی خوێنی ئەوانی تر بە جەنگاوەرەکانیان دەیبەخشن.جەنگێک کە تیایدا مر□ڤ□کان ل□ پێناو مانەوەدا ش□د□کەن بە ویژدان□ک□ی ئاسودەوە، وەک چۆن پڵنگێک ئاسکێک قوت دەدات و هیچ مەسەلەیەکی ئەخلاقیش لەگۆڕێ نییە!چونکە ئەگەر بۆ جەنگەکانی ڕابردوو بەدیلێک هەبوبێت، کە لەسەر بەدەستهنانی خاک یا نەوت بووبێتن، ئەوا شەڕی ئاو، شەڕێکە ڕێگەی دووەمی نییە ،بەنمونە ئەگەر نەوت تەواو ببێت ، ئەوا ئەتوانرێ سود لەسەرچاوەیەکی تر وەربگیرێت، وەک وزەی خۆر، بەڵام کەم بونی ئاو سەرچاوەیەکە بەدیلی نییە .

ئەگەرچی ئاو زیاتر لە ٧٠%ی گۆی زەوی داپۆشیوە، بەڵام٩٧ %ی ئاوی دەریاو زەرێەکانە و بەک□□ک□ی خواردنەوە نایەت و لە ٣ %ی بۆخواردنەوە دەشێ و سازگارە. دیسان ئەم رێژە سازگارەش بەشێوەیەکی یەکسان دابەش نەبوە، بۆیە ئەو وڵاتانەی کە رێژەیەکی کەمئاوی سازگاریان هەیە، دەبێ پارەیەکی زۆر خەرج بکەن بۆ دەستخستنی ئاوی سازگار و پاککردنەوەی لە ئاوی سوێر.

لەئێستادا بە هۆی کەم ئاوی،یان نەبونی ئاوی خاوێن لە هەر دەقیقەیەکدا -٧-کەس دەمرن، بە پێی ئاماری (سندوقی گەشە پێدانی ڕێکخراوی نەتەوەیەکگرتووەکان)،١٨%ی دانیشتوانی جیهان ئاوی خاوێنیان دەست ناکەوێت و پێشبینی دەکەن بۆساڵی(٢٠٢٥)ڕێژەکە بەرزببێتەوە بۆ لەسەدا سی و سێ ،واتە یەک لەسەر سێی دانیشتوانی جیهان.

بۆیە شارەزایان دەڵێن"سەدەی بیست ویەک، سەدەی ئاو دەبێت" و ئاو وەک بزوێنەری جەنگ بەخێرایی جێگای نەوت دەگرێتەوە. ئێستا جیهان لەلێواری جەنگی ئاودایە، وەلێ جەنگی ئاو جەنگێکی پەنهانە و زۆربەی کێشمەکێش و ئاڵۆزی□کان لەنێوان دەوڵەتان پەیوەندی بەدەست بەسەرداگرتی سەرچاوەکانی ئاوەوە هەیە و لەپەنجا ساڵی ڕابردو ٣٠٠ حاڵەتی گرژی لەنێوان دەوڵەتان ڕوویداوە.

لەهەمانکاتدا سەدەی بیست ویەک سەدەی بەنداویشە ، وڵاتان لە پێشبڕکێیەکی مەزندان بۆدەستگرتن بەسەر ئاوی ڕووبارەکاندا و ئەمەش دەبێتە هۆی ڕودانی جەنگی ئاو.

بۆچی دەڵێێن سەدەی دروستکردنی بەنداوەگەورەکان دە بێت؟چونکە ئەو بەنداوانە کە بەرزییان لە ١٥میتر زیاترە تائێستا(٤٠٠٠٠) بەنداوی گەورە دروستکراوە لەجیهاندا، بەڵام لەئێستادا ٤٥٠٠٠هەزار سەد

لەجیهاندا پڕۆژەی پێشنیارکراون و یاخود کاریان تێدادەکرێت و لە پێنجاساڵەی ڕابردودا ٨٠ ملیۆن کەس بەهۆی دروستکردنی بەنداوەکان گوندەکانیان چۆڵکردووە. لەگەڵ کەمتر بونی ئاو کێشمەکێشەکان زیاتر دەبن و دەمامکی شەڕی ئاو لادەدرێت .
لەئێستادا لەکیشوەر(قاڕە)ی ئاسیادا هەریەکە لە وڵاتانی(چین ،نیپاڵ، هیند، بەنگلادش)کێشەیان لەنێواندایە لەسەر دەستگرتن بەسەر ئاوی ئەو ڕووبارانەی لە چیای (هیمالایا)وە سەرچاوەدەگرن.
لە ئەفریقا کێشەی دەستگرتن بە سەر سەرچاوەکانی ئاودا لەنێوان(کینیا،سومال، نیجیریا ،مالی و چاد)دا هەیە.

کێشەی کەمبونی ئاو، بەتایبەت ئاوی خاوێن کێشەیەکی جیهانییە، نەک تەنها پەیوەندی بە ئاسیا و ئەفریقاوە هەبێت،یاخود بە ڕۆژ هەڵاتی ناوەڕاستەوە.
بەڵام ئەوەی کێشەکەی قوڵترکردۆتەوە لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست و باکوری ئەفریقا ئەوەیە، کە ١%ی ئاوی سازگار لەم ناوچانە هەیە لەکاتێکدا لە ٥%ی دانیشتوانی جیهانی هەیە. شەڕی دەست بەسەرداگرتنی سەرچاوەکانی ئاو دەمێکە دەستی پێکردووە.ئەگەری ئەوە هەیە کە لە داهاتوودا ئیسرائیل و تورکیا هۆکاری هەڵگیرسانی جەنگی ئاوبن. لەهەمانکاتدا براوەشبن. هەریەک لەم دو وڵاتە (ئیسرائیل و تورکیا) دەمێکە یاریەکەیان دەست پێکردوە و توانیویانە، لەم مەیدانەدا ئەسپی خۆیان تاوبدەن. ئیسرائیل – کە بە دەوڵەتی تینوی ئاو ناوی دەرکردوە، لەبەرئەوەی ٢/١ی ئاوی ئەم وڵاتە هی خۆی نییە و ناکەوێتە ناو سنوری دەوڵەتەکەی. بۆیە (ئیسرائیل) لەدوای شەڕی شەش ڕۆژە (ساڵی ١٩٦٧)، دەستی بەسەر سەرچاوەی ئاوی بەرزاییەکانی جۆلان(لە سووریە) داگرتوە، کەسەر چاوەی ڕوباری ئەردەنە.هەروەها تورکیاش بەدروستکردنی “پڕۆژەی گاپ” (کە دروست کردنی ژمارەیەک بەنداوە) شەڕی ئاوی دەستپێکردووە کە پڕۆژەی ئەتاتورکە لەسییەکانی سەدەی ڕابردوو.بەپێی لێکۆڵینەوەیەکی خوێندکارانی سۆسیالیستی کورد لە ئەوروپا (سەکسە) وڵاتی تورکیا لە ناوەڕاستی حەفتاکانەوە کار لەسەر پڕۆژەی خاوروی ئەنادۆڵ دەکات کە بە (گاپ) ناسراوە. ئەم پڕۆژە گەورەیە پێکهاتوە لە ٢١ بەنداو، ١٧ وێستگەی بەرهەمهێنانی کارەبا، ٣٠ی سیستەمی ئاودێری، لە ١٣ پڕۆژە پێکهاتوە، کە بەتەهەی ژێرئاوکەوتنی ١٥٥ گوند و کەم کردنەوەی سەوزایی و لەناوچونی ٥ ملیۆن سەر مەڕ و ٢ ملیۆن سەر بزن .
بێگومان ئەم پڕۆژەیە دەبێتە هۆی پاراستنی ئاسایشی نەتەوەیی تورک، لەسەر حیسابی نەتەوەی کورد و دروستکردنی مەترسی ئاسایشی نەتەوەی بە گەلی کورد لە داهاتودا.

لەگەڵ ئەوەی خواست بۆ ئاوی خاوێن زیاد دەکات و ڕۆژ بەڕۆژ ژمارەی دانیشتوان لەزیاد بونداییە و بەشێکی خاکی وڵاتان مەترسی بەبیابان بونی لێدەکرێت و ڕێژەی ئاویش بەرەبەرە کەم دەکات؛ بۆیە تادێت لەمەترسی شەڕی ئاو نزیک دەبینەوە و ڕەنگە لە ئایندەدا ببیتە هۆی پێکدادانی چەکداری و شەڕێکی خوێناوی و کارەساتی مرۆیی گەورەی لێبکەوێتەوە.

ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست لەنێوان "زێڕی ڕەش" و "زێری سپی"دا

مەبەست لە زێڕی ڕەش و زێڕی سپی لە نەوت و (ئاو)ە . وەک دەزانین کێشمەکێش و جەنگەکانی رابردو ئەگەرچی بۆ وڵاتانی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست کارەسات و وێرانی و .. یان بەدواوە بوە، بەڵام "زێڕی ڕەش" واتا "نەوت" فاکتەری سەرەکی چاوتێبڕینی وڵاتانی ڕۆژئاوا و ئەوروپا بوە، بەرامبەر وڵاتانی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست. بەڵام وەک چاودێران پێشبینی دەکەن جەنگ و کێشمە کێشەکانی داهاتو لەنێوان وڵاتانی ڕۆژهەڵات دا، لەسەر زێڕی سپی دەبێ و پێدەچێ جەنگی خوێناوی لێبکەوێتەوە، نەک لە بەرئەوەی ئەم وڵات یان ئەو وڵات ببێتە دەوڵەتی سەربەخۆ، بەهۆی سامانی (ئاو)ەوە؛ بەڵکو لەبەرئەوەی سەربەخۆیی لەدەست نەدەن و نەخنکێن. واتە کێشە کە لەوە گەورەترە، کە لە راستیدا کێشەی مان و نەمانە.
ئاخۆ کورد لەکوێی شەڕی ئاودایە؟چی کردووە و چ ستراتیجێکی هەیە بۆجەنگی ئاو؟ ئەوەش کاتێک بایەخی هەیە کە بزانین دوو رووباری گەورەی ناوچەکە (دیجلە و فورات) لە کوردستان و شاخەکانی کوردستانەوە سەرچاوە دەگرن.

سەرچاوەکان :

- کوردستانی نوێ ڕاپۆرتی : هێرۆ یاسین .
- سایتی هەڵوێست: جەنگی ئاو ..نوسینی ..محمود عبدوڵا .